

GORIŠKI SLOVENEK

Naročnine :

Italijanska kraljevina:	
Celo leto	Lir 10.—
Pol leta	„ 5.—
Tri mesece	„ 2.50
En mesec	„ 1.—

Oglasi :

Oglasi na tretji strani	Lir 1.— za vrsto
Oglasi na četrti strani	„ 0.75 za vrsto
Mali oglasi	„ 0.05 za besedo
Znižane cene za letne naročnike.	
Posamezna št. 10 cent.	

Izhaja vsako sredo in soboto.

Uredništvo in Upravništvo : Via Carducci št. 10, II. nad.

O menjavi valute.

Naredba vrhovnega poveljstva kr. armade, s kojo se je odredila odprava avstro-ogerske valute, bode ljudstvu v veliko pomoč, ako znači istinito prvi korak k rešitvi težkega vprašanja ki zadeva vspostavitev zasebnega premoženja v zasedenem ozemlju.

Za sedaj se omejuje naredba na to, da se izključi krono iz papirna-tega prometa, dočim ostanejo vse druge okoliščine nespremenjene, kar ni baš razveseljivo. Pa vendar drugače ne more biti, kajti vspostavitev premoženj ni edino le vprašanje valute, marveč je v bistvu odvisno od visokosti vojne odškodnine. Dokler se tega vprašanja ne reši, se tudi naše nesrečne gospodarske razmere niti v najmanjšem ne zboljšajo.

Omenjena naredba bi značila prvi korak k rešitvi tega težkega vprašanja. To pa trdimo zasedaj v dvomu, ker ne vemo, je-li bodo sledile tej naredbi še druge podobne; ako se to ne uresniči, ne pomenja zamena valute ničesar in se je tudi ne more oceniti drugače kot nekako formalno nadomestilo jedne valute za drugo; ako se je pa vrhovno poveljstvo ali vlada res odločila, da reši to gospodarsko vprašanje, moramo kaj takega res z veseljem pozdraviti. Dasi se vrši ta zamena pet mesecev po zasedbi, zamore vendarle še mnogo koristiti, ako tvori istinito prvi člen nameravnih ukrepov za vspostavitev našega gospodarstva. Vlada bo vedela že koncem meseca aprila za število kron, ki so se pobrale iz prometa naše dežele in bode zamogla na tej podlagi otvoriti konkretna pogajanja s sovražnikom za dosego vojne odškodnine, ki bi bila potrebna, da se zjednači krona z liro in istotako si bode vlada zamogla ustvariti sodbo o postanka nekaterih privatnih premoženj.

Baš poslednja okoliščina je tolike važnosti, da se bode morala vlada z njo posebej pečati. Dočim znači namreč zamena krone proti 40 italijanskim stotinkam naravnost zgubo premoženja za one, ki so razpolagali z glavnici pred vojno, pomeni pa naopak za vojne špekulante naravnost dobiček, ker dobe

mesto svojega dvomljivega papirja zanesljiv denar. Pravičnost pa zahteva, da se premoženja, ki so se nakopičila tekom vojne z umazanimi špekulacijami ali pa s podpiranjem bivše brezvestne avstrijske vlade, ki je metala denar zkož okno svojim porepnikom, izključijo od vsake vspostavitve premoženja. Seveda tvori baš ta poslednja okoliščina najtežje poglavje tega vprašanja, kajti kdor si je nabral med vojno denarja na nepošten način, bode skrbel za to, da prikrije svoje bogatstvo pod kakim drugim naslovom. Radi tega je tudi neobhodno potrebno, da se uvede čez vsako menjano glavnice preiskavo, od kod izvira, v svrhu, da se onemogoči špekulantom beg pred obdačbo.

Nadaljna korist te menjave obtoja tudi v tem, da se enkrat za vselej odpravljata sleparstva pri kupčiji. Brezvestni trgovci so motili ljudi s cenami, ki so jih navajali, kakor se jim poljubilo, sedaj v kronah, drugič pa zopet v lirah. Zato pa zavkazuje naredba, da se morajo odslej navajati cene izključno le v lirah. Posledica tega bode, da se bodo zjednačile cene blaga na goriškem trgu z onimi v Italiji, kajti dosedanja razlika je obstojala po večini le v kronah. Opravičeno bi bilo vsled tega upanje, da se povrnemo v trgovini k normalnim razmeram.

Obžalovanja vredna je-le okoliščina, da se ni jemalo ozir na one javne uslužbenke, ki se jim je že sedaj skrčila plača na 40% prejšnjih prejemkov v kronah, dasi niso bili prej deležni takih prejemkov, ki bi bili nekako v ravnotežju z vladajočo draginjo. Kot primer naj navedemo na pr. učitelje, za koje bi pomenjala zamena kron v lire pravcato znižanje plače, kar pa gotovo, ne namarava storiti nobena vlada. Zato pa bode tudi to zamena izzvala še nadaljno proučevanja gospodarskih posledic, dokler se ne vspostavi ravnotežje, ki je potrebno za oživenje obrti in kupčije v naši deželi. Upajmo, da je ta naredba le začetek drugih in da nam prinesejo nadaljne naredbe tudi nadaljne priboljške, kakor se je stoprav zgodilo že pri pričujoči menjavi. Ako vspoštujemo namreč, da plačajo za avstrijsko krono v Švici 17 stotink za češko 20 stotink, za italijansko

liro pa 75 stotink, pridemo do zaključka, da je avstrijska krona vredna največ 28 italijanskih čentezimov. Ako nam pa plača vlada 40 čentezimov, dodà očitno na lastno nevarnost še 12 čentezimov.

Kakor čujemo pobere tudi Jugoslavija v dobi od 20.—30. aprila avstrijske krone iz prometa in jih nadomesti s srbskim dinarom. A za jeden srbski denar je treba plačati 3 K, torej 50 v več nego pri nas. Ako pustimo tudi to razliko na račun višje cene dinara, ne more vendar nihče trditi, da ima krona v kaki drugi državi večjo vrednost nego pri nas, dokaže se pa lahko celo nasprotno.

S strahom čujemo radi tega vesti, da marsikdo, posebno po deželi, noče menjati denarja in da hodijo celo po deželi podpihovalci, ki pregovarjajo ljudi, da naj ne menjajo denarja. Resno svetujemo in pozivljamo odgovorne činitelje v mestu in po deželi, da poučè nevedneže in trdovratneže, kaka strašna nevarnost jim preti, ako ne menjajo pravočasno svojega avstrijskega denarja. Po 19. aprilu zgubi ta denar vso vrednost; ne Italija, ne Jugoslavija, ne nobena bolševiška država, v koje stavijo nekateri svoje poslednje upanje, jim ne more več pomagati, kajti denara v Evropi sploh ni razpolago, ako hočemo označiti kot denar dejanske zaloge v zlati ali srebrni kovini. Nihče naj se vsled tega ne obotavlja zamenjati denarja, kajti tako reši morda več kot dve tretjini vrednosti, ker je upanje, da se lastnikom oddanih kron pozneje doplača iz tega, kar bode mogoče izčrpati iz vojne-plena, vojne odškodnine ali drugega financiranja.

Oni pa, ki ščuvajo ljudstvo, da naj pridrži kronski denar, naj si premislijo kako odgovornost prevzemajo na svojo glavo, ker potiskajo že itak skrajno nesrečno goriško prebivalstvo v popolen gospodarski propad in obup. Ako se zavè ljudstvo na njem izvršenega sleparstva, bode grozovito obračunalo s temi zlobneži in škodljivci naroda.

SLOVENC!

Čitajte in podpirajte ta list, ki zagovarja vaše pravice.

Wilsonova „pravičnost“.

Wilson se je gotovo vže prepričal, da se svetovna politika ne obrača za ideali, marveč, da je vse vprašanje moči. Njegovo idealno načrtano delo, ki se je še pred nedavnim časom proglašalo kot nov svetovni red, se dandanes polagoma podira. V Brestu ga bode čakala od 19. t. m. dalje ameriška ladija. Vsi pričakujejo z napestjo, ali ostane ali gre — Wilson, kojemu se je nedavno klanjala cela Evropa, ki je potoval skozi Evropo, ne kakor predsednik republike, marveč kot monarh.

Ako smotrimo potek mirovne konference, nas kmalu mine začudenje. Znano je, da je videl Wilson ideal svoje politike v zvezi narodov in radi tega je bila ustanovitev komisije za proučevanje statutov zveze narodov dne 14. februarja t. l. razglašena z velikim hrupom v svet. Proučevalo se je dolgo. Vspeh je danes ta, da žugajo Japonci z izstopom, Amerikanci z begom iz konference, Francozi se togotè, ker se noče vpoštovati njihovih predlogov, Belgija je užaljena, ker niso prenesli stolice zveze narodov v Bruselj.

Kako je prišlo do tega? Ko je prišel Wilson v Evropo se je mislilo, da stoji za njim kompakten ves ameriški kontinent. A Evropa se je motila. Kmalu so se čuli iz Amerike glasovi, ki so odrekli Wilsonu pravico govoriti v imenu ameriškega naroda, ker ne zastopa večine tamošnjega mišljenja in kmalu je stopil v ospredje »Unele Sam« (»stric Samuel«, angleški izraz za Amerikance) ter protestiral »proti zjednačenju Amerike z Evropo«. Ne, to ne gre po ameriških načelih, Ameriki morajo ostati stari privilegiji. Nihče se ne sme vmešavati v njihove zadeve, Monrojevo načelo mora ostati nekršeno. Stara Evropa bodi hvaležna Ameriki za pomoč in plačaj dolgove, a da bi hodili evropski državniki obiskovat Ameriko, tega ne sme Wilson nikdar dovoliti. V »Zvezo narodov« sme sicer vstopiti Amerika, a tam ima odločevati in ne zborovati na stališču enakopravnosti. Tako se je narekovalo Wilson-u, ki je proglasil demokratično načelo enakopravnosti. In kaj je storil Wilson, pravi codoljubni državnik?

Udal se je supernacijonalnim zahtevam svojih rojakov in zavkazal sprejeti v »Statut zveze narodov« Monrojevo načelo. Kramarski Angleži, ki se jim je posrečilo spraviti iz dnevnega reda vprašanje »svobodnega brodarenja po morju«, so bili takoj za ta ameriški princip in tako je prišlo danes vže do pravcatega anglo-ameriškega sporazuma.

Pa to ni še tako hudo. Ameriki, ki je tako močno pomagala pobiti

nemško militaristično pošast, ni hotel ostati nihče nehvaležen. Za to so glasovali skoro vsi za sprejetje Monrojevega načela v statute »zveze narodov«.

A mnogo težavnejše je vprašanje enakopravnosti človeših plemen, ki so je sprožili Japonci. Isti zahtevajo namreč, da se pr zna kot protiutež ameriškem privilegiju v zvezi narodov vsaj enakopravnost barvanim plemenom, ki stopijo v zvezo narodov. Utemeljevanje, da imajo v zvezi narodov enake dolžnosti kakor belokožci in da jim dosledno pritičejo tudi enake pravice, se ne dà izpodbijati. Razven tega plovemo že davno proti načelu enakih človeških pravic. Dokler se namreč ne pripoznajo vsem prebivalcem te zemlje enake pravice, ne zgine iz tega sveta »imperijalizem« in temu sledeče zatiranje narodov. Radi tega pa tudi ne moremo nikakor nmeti Wilsona, ki se noče upogniti upravičnim zahtevam Japoncev. Umejemo angleški odpor, kajti načelo enako-

pravnosti vseh človeških plemen bi preobrnilo angleško kolonijalno politiko in zrahljalo to velikansko kapitalistično podjetje, a ne moremo verjeti očem, ko čitamo pariška poročila, da noče pripoznati Wilson Japoncem enakopravnosti v zvezi narodov, da, niti ne besedila »pravično postopanje« v tozadavnem odlomku statutarnih pravil.

Pri glasovanju je prodrila japonska zahteva z večino glasov. Za Japonce so glasovali poleg drugih Italijani, Srbi, Grki, Francozi in Kitajci, a glej ga zopet Wilsona, ki noče priznati večine, češ, da je za premembo statutov potrebna soglasnost vseh članov komisije. Dan popre, pa je bilo sprejeto Monrojevo v statute zveze narodov le z večino glasov. Začuden se moramo vprašati, ali je to res isti Wilson, ki se je proglašal kakor odrešenik človeštva? Ali je to mož, v kojega lahko stavi Evropa svoje zaupanje?

Bojimo se, da se je Evropa pustila speljati na led.

Razgled po svetu

Mirovna Konferenca.

Svet upira željno svoje oči v Pariz pričakujè skorajšnega miru, da se oddahne od napora. A dosedaj zaman. Iz Pariza pač prihajajo poročila, a ne preveč tolažljiva. Antagonizem med anglo-saksonskimi in latinskimi zastopniki ni baš neznamen, dasi zatirajo optimisti, da delo kljub temu napreduje.

*

Poroča se namreč, da so nemško-francoske meje načrtane in določene tudi vojna odškodnina, ki jo ima plačati Nemčija. Francija dobi namreč svojo staro mejo ob Renu. Sarsko ozemlje onkraj Rena, pa se za sedaj neutralizira, to je, podvrže mednarodni upravi, dokler si Francija ne izplača vojne škode s pomočjo izčrpanja ondotnih rudokopov.

Odškodnina, kojo naložijo baje Nemčiji v povračilo znaša 175 milijard.

Govori se tudi o stalni vojaški straži ob francosko-nemški meji, za kojoj stražo boste dajali vojaštvo Anglija in Francija.

*

Na dnevni red so prišle tudi italijansko-jugoslovanske meje. Spor se suče okolu mesta Reke, koje hoče proglasiti Wilson svobodnim, in okolu Dalmacije. Francija podpira italijanske aspiracije, glede Anglije se vè, da se noče izneveriti svojemu podpisu, dasi bi se zelo rado videlo prijazen sporazum med Italijani in Jugoslovani. Da bi bilo rešeno to vprašanje še v teku tega tedna, je prav malo upanja.

*

Med zadnje dogodke na pariški konferenci spada sprejetje »delavske karte«. Delavska komisija je namreč uredila mednarodno vprašanje delavskih pravic, ki bodo odslej merodajne za delavce in delodajalce. Pri tej priložnosti

je med drugimi govoril tudi Wilson. Načrt je bil sprejet v obliki, kakor ga je predložila mednarodna komisija za delavsko zakonodajo.

Nemčija.

Poročila, ki dohajajo iz Nemčije, pričajo, da se duhovi niso še pomirili. Vendar je predvidevati, da ne vspè boljše vize na Nemškem. Zadnja poročila iz Monakovega se glasè, da se vrše v Monakovem še vedno krvavi boji med Špartakovci in vladnim vojaštvom.

Enake vesti o krvavih spopadih prihajajo iz Dusseldorfa, Bamberga, in Gdanskega.

Iz Berlina pa poročajo, da se je ponesrečila generalna stavka. Vsi obrati poslujejo.

Med tem se je otvorilo v Berlinu v poslopju gosposke zbornice drugo zasedanje svetov. Seveda se je moralc poslopje vojaško zastražiti in razpostaviti topove po mestu, v kojem se še vedno gibljejo Špartakovci.

Sicer pa je ta kongres svetov pričel marljivo delati. Tajnik državnega zaklada Schiffer je obrazložil finančno stanje in povdarjal potrebo, da se bi ljudstvo povrnilo k delu in nekdanji produktivnosti, ki bode rešila Nemčija iz težke gospodarske zagate, v kojoj je spravila vojna.

Po zadnjih poročilih pa ni dobil zaupnice in je vsled tega odstopil.

Iz Avstrije.

Vsa poročila, ki prihajajo iz Nemške Avstrije soglašajo v tem, da vlada velik odpor proti boljševizmu. Na shodu vojaških svetov je naglašal državni tajnik potrebo miru in zopetne vspostavitve obrti. Predočil je navzočim nevarnost nove vojne in novega blokiranja, ki bi dobesedno udušilo to novo državo. Radi tega se odsvetuje

ustanovitev republike svetov. Na to so se izrekli navzoči za socialno republiko in izrazili zaupanje, da izvrše sedanji zastopniki države obljubljeni reforme.

Dunajska «Arbeiter-Zeitung» razpravlja o strašnem finančnem položaju Nemške Avstrije in opaža, da je padla na švicarskem denarnem trgu avstrijska krona na 17 vinarjev, češka pa na 20 v, kar pomenja, da kdor hoče vkupiti v Švici za 100 frankov blaga, mora plačati zanj 580 avstrijskih ali 500 čeških kron. Nemška Avstrija pa potrebuje nad 300 milijonov vrednosti v živežu in surovinah; solni rudniki so vže zaplenjeni, na vrsto pridejo gozdovi in morda tudi železnice. Državi ne ostane skoraj ničesar več. Časopis predlaga vsled tega državi, da naj se zaplenijo vse zlatenine in srebrnine, dragocenosti in vrednostni papirji vnanjih držav, ki se nahajajo pri bankah in zasebnikih. Časopis ceni, da se bi moglo skupiti na ta način eno milijardo in pol frankov, torej nad 6 milijard kron.

Ker je dandanes «Arbeiter-Zeitung» vladni organ, smatrajo nekateri ta izvajanja kot namigljivejši širših tozadevnih odredb, ki jih namerava objaviti vlada.

Iz Francije.

Francoski predlog, da se bi uvedel kot uradni jezik urada zveze narodov francoski, in da se bi ustvaril stalni vojaški urad za nadzorovanje oboroževanja v posameznih državah, je propadel. Prvi predlog pride še v plenarno sejo, o drugem pa noče večina ničesar slišati, češ, da diši preveč po militarizmu. Dalje je propadel tudi francoski predlog, da se bi določilo mesto Bruselj kot uradni sedež zveze narodov.

Francoski listi se vsled tega razburjajo in se jezè na Wilsona. Napekost vlada tudi v parlamentu, kjer se bode morala vlada prej ali slej izraziti, kako stoji stvari na mirovni konferenci. Inače nastane cel vihar interpelacij, kajti že sedaj zahtevajo nekateri, naj se ministerski predsednik opraviči pred komisijo za zunanje zadeve, v koliko so razširjene govornice utemeljene. Clemenceau se pa sklicuje na konstitucijo oziroma na zaupnico, ki mu jo je izrekel parlament. Tako je konečno vse odvisno od vspeha, ki ga prinese vsak državnik iz konference.

Domače vesti

Za bivše vojaké avstro-ogerske monarhije. Generalno tajništvo za civilne zadeve pri vrhovnem poveljstvu kr. italijanske armade naznanja sledeče:

V prilog vojakov (častnikov in moštva) bivše avstrijske armade in mornarice, njih vdov in sirot, v kolikor so pristojne te osebe v zasedeno ozemlje in imajo v istem svoje bivališče se odreja odreja do preklica:

1) nadaljno izplačevanje vojaških pokojnin skupno z morebitnimi draginjskimi dokladami, ki jih je dovolila bivša vlada, v kolikor so biti ti prejemki nakazani že pred 24. majem 1915;

2) v slučajih, v kojih je nastopila likvidacija ali pravica do prejemkov

po 24. maju 1915, izplačevanje podpore v mejah neobhodno potrebnega z utesnitvijo, da podpora ne sme nikdar presegati zneska, ki bi stranki pritikal po določilih bivše vlade.

Nakaz prejemkov ad 1) in 2) se more izvršiti tudi za zastanke iz prošlih mesecev, vendar pa ne za dobo pred novembrom prošlega leta. Interesiranci naj se radi tega obrnejo do finančnega ravnateljstva v Trstu, komur naj predložijo svoje prošnje s potrebnimi listinami, ki so: Pokojninski odlok, spričevalo pristojnosti, odrezek poštné nakaznice ali katerokoli drugo listino, s kójo se zamore dokazati pravico do vživanja dosmrtnih prejemkov.

Za pospeševanje goriške živinoreje.

Dne 11. aprila so imeli pri tržaškem gubernatoratu shod živinorejski nadzorniki z namenom, da se pogovore gledè sedanjega položaja in potrebnih vkrepov sa zopetno povzdigo govedoreje. V občè se je sklenilo nakup plemenskih živalij z pomočjo deželnih in državnih sredstev. Istotako se je sklenilo pospešiti svinjorejo in perutninarstvo s tem, da se nakažejo podjetnim gospodarjem v spodbujó denarna sredstva pod naslovom podpore.

Prestopki. Kakor znano, je bilo uradno prepovedano nositi avstrijski denar iz italijanske Benečije tostran stare meje. Kljub temu so nekateri, ki so zamudili rok menjave avstrijskega denarja v Italiji, skušali vtihotapiti ta denar v Julijsko Benečijo, kjer se vrši

menjava še le sedaj. Do 7. aprila so italijanske oblasti na stari meji zaplenile skupnih 426.813 K. Ta svota se bode do 19. aprila gotovo znatno zvečala na škodo neprevidnežev, ki so se obotavljali menjati avstrijski papirnati denar o pravem času.

Učiteljske plače. «Tribuna» piše, da najnižje učiteljske plače, ki sta jih predlagali naučno in zakladno ministerstvo, znašajo letnih 2500 lir. Gledè najvišjih plač se vrše še posvetovanja. Zatejuje se pa, da bodo tudi te plače približno odgovarjale zahtevam iz učiteljskih krogov.

Okrožnica

vsem županstvom dežele Gor.-Gradišćanske.

Slučajno se je izvedelo, da v raznih občinah, kjer izvršujejo pomožne vojaške čete poljska dela z vprego, se vojaki le teh čet nič ne odškodujejo za ta njihova opravila.

Dasi tem vojakom nič ne pritiče, vendar se županstvo opozarja, da v drugih okrajih dajajo poljedelci vojakom skromno odškodnino, ki je pač mnogo manjša od koristi izvršenega dela.

Zatorej prosim gospoda župana, da blagovoli na to opozoriti prizadete poljedelce, toda brez vsakega pritiska.

Za Kr. Komisarja:
Dr. GRUSOVIN.

Upravitelj in urednik: KAROL JUŠIČ.
Tiskarna G. Juch v Gorici.

V ponedeljek, dne 14. t. m. je po dolgi in mučni boleznì zaspal v Gospodu

LUDVIK VOLARIČ

30 let star, poštar in posestnik v Robiču pri Kobaridu.

Tugojoča soproga, hčérka, sestre in svaki naznanjajo otožnim srcem to bridko zgubo prijateljem in znancem.

:: V Ponedeljek dne 7. aprila ::

otvorila ie nova prodajalna izgotovljenih možkih oblek in velika zaloga suknenega in manufakturnega blaga na debelo in na drobno
SPREJEMAJO SE NAROČILA NA MERO

Specijaliteta nepremočljivi plašči za možke in ženske

Za mnogobrojen obisk se priporoča:

Oscarre Pascual & Co, Via Rastello

TEDENSKI KOLEDAR

- 16. Aprila Sreda, Turibij, Kalist.
- 17. " Četrtek, † Veliki četrt. Anicet.
- 18. " Petek, † Veliki petek, Apolon.
- 19. " Sobota, Velika sob. Leo IX.
- 20. " Nedelja, Velika noč Vst. Gosp.
- 21. " Ponedeljek, Veliki pond. Anzelm.
- 22. " Torek, Soter in Koj.

**ZOBOZDRAVNIK
ROBERT BERKA**

GORICA, ULICA DANTE št. 2
Posluje od 9. do 12. dopoldne
in od 3. do 5. popoldne

Zobozdravnik ADOLF KOLL

— je odprl na —

Korsu Viktor Emanuel št. 11
Zobozdravniški atelje
Posluje od 9. do 12. dopoldne
in „ 2. „ 5. popoldne

ANTON PERTOT

GORICA — Ulica Municipio 4 — GORICA
Filjalka ulica Teatro 18

: : : : PRODAJALNA : : : :
s papirjem, črtanjem in knjigovezjem
EDINA
velika zaloga razglednic porušene Gorice
okolice in umetniških.

Zaloga volnenega blaga, Sukna, Svile	Zaloga Cefirov, Oksforda, Perkala	Zaloga Platna, Perila i. t. d.
Nova manufakturna trgovina GORICA - Corso Giuseppe Verdi št. 15		
Nasproti Kinematogr. „Edison“	Cene zmerne	Nasproti Kinematogr. „Edison“

TVRDKA „CIRIANI“

iz „Vacile di Spilimbergo“
ima dobra in razna semena
==== **sviloprejk** ====

ZASTOPNIK ZA GORIŠKO
Gorica, Via Carducci št. 10, II. nadst.

ZADRUGA IZ MILANA

otvorila je s podporo „goriške občine“
v občinski šoli ulica Giacomo Leopardi

:: RAZSTAVO ::

raznega pohištva. posteljne in kuhinjske
oprave ter vseh drugih potrebščin
za obnovljenje stanovanj. Odprta
ostane za občinstvo in za vpisovanje
naročil od 10 zjutraj do 6 pop.

Zelo znižane cene